

STRATEEGILISE KAUBA KOMISJONI 2014. AASTA TEGEVUSARUANNE

Strateegilise kauba komisjon on strateegilise kauba kontrollisüsteemi tagamiseks ja strateegilise kaubaga seonduvate küsimuste arutamiseks Välisministeeriumi juurde loodud litsentsimis- ja järelevalvekomisjon. Komisjoni kuuluvad Välisministeeriumi, Kaitseministeeriumi, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi, Kaitsepolitseiameti, Politsei- ja Piirivalveameti ning Maksu- ja Tolliameti esindajad.

Töökorra kohaselt esitab komisjon Vabariigi Valitsusele igal aastal tegevusaruande, milles antakse ülevaade rahvusvahelistest sündmustest ja arengusuundadest ekspordikontrolli ja strateegilise kauba kontrolli valdkonnas ning riikliku kontrolli tõhustamise meetmetest. Tegevusaruandele on lisatud komisjoni tegevuse statistilised andmed.

I. Ülevaade rahvusvahelistest sündmustest ja arengusuundadest ekspordikontrolli valdkonnas

Rahvusvahelise ekspordikontrolli eesmärk on kontrollida sõjaliste ja kahesuguse kasutusega kaupade piiriüleseid tarneid ja võimalikke ebastabiilsust tekitavaid relvahankeid, et tagada rahu ning kindlustada rahvusvahelist ja riiklikku julgeolekut. Ekspordikontroll on oma olulisust aastakümnete jooksul tõestanud, seda eelkõige terrorismi ja massihävitusrelvade leviku tõkestamisel maailmas. Need eesmärgid on saavutatavad üksnes mitmekülgses koostöös teiste riikide, ettevõtjate ja rahvusvaheliste organisatsioonidega, nii üleilmselt kui ka Euroopa Liidus.

Strateegilise kauba komisjoni tööle on 2014. aastal kindlasti suurt mõju avaldanud Euroopa Liidu poolt Venemaa Föderatsioonile Ukraina territoriaalset terviklikkust, suveräänsust ja sõltumatust kahjustava või ohustava tegevuse tõttu kehtestatud sanktsioonid. Sanktsioonid piiravad nii sõjalise kui ka kahesuguse kasutusega kauba ekspordi Venemaale ja importi Venemaalt ning Venemaaga seotud transiiti. Kui seni olid rahvusvahelise sanktsiooni subjektideks Eestist üsna kaugel asuvad riigid, kellega kaubandussuhted on Eestil nõrgad, siis Venemaa puhul on tegemist Eesti vahetu naaberriigiga. Arusaadavalt on Venemaale kehtestatud sanktsioonidel Eesti majandusele ning eriti kaubandus- ja logistikaettevõtjatele märkimisväärne mõju.

Eesti on kolme rahvusvahelise ekspordikontrollirežiimi – Wassenaari kokkuleppe (sõjaliste kaupade ja kahesuguse kasutusega kaupade ning tehnoloogiate kontroll), tuumatarnijate grupi (tuumamaterjalide kontroll) ja Austraalia grupi (keemia- ja biorelva leviku kontroll) – liige. Eesti intensiivistas 2014. aastal tegevust raketitehnoloogia kontrollirežiimiga (MTCR) ühinemiseks, värskendades oma 2003. aastal esitatud liikmeks astumise avaldust, ent 2014. aasta sügisel Oslos toimunud MTCRi plenaaristungil liikmesuse suhtes läbimurret ei saavutatud.

Wassenaari kokkuleppe organisatsioonis oli 2014. aasta Eesti jaoks väga oluline, sest 2013. aasta detsembris toimunud organisatsiooni plenaaristungil võttis Eesti üle plenaaristungi eesistuja ülesanded üheks kalendriaastaks. Sellest tulenevalt juhatas Eesti ka 2014. aasta detsembri plenaaristungit. Tegevust juhtis Välisministeerium, sealhulgas Eesti suursaatkond Viinis. Jätkusid arutelud uute tehnoloogiate, infovahetuse edendamise ja tavarelvade ülemäärase kuhjumise ärahoidmise, lõppkasutuse kontrolli, transiidi ja ümberlaadimise ning vahenduse kontrolli juhistele üle. Organisatsiooni tehnilise eksperdirühma soovitusel täpsustati asjakohaste kaupade ja tehnoloogiate kontrollnimekirju. Jätkusid ka arutelud uute liikmete kaasamise võimaluste üle. Uute liikmete vastuvõtmiseni 2014. aastal siiski ei jõutud.

Austraalia grupi olulisim märksõna oli keemiarelva kasutamine Süürias. Keemiarelvade Keelustamise Organisatsiooni (OPCW) värske liikme liitumisdeklaratsioonid olid aktuaalsed ning seetõttu valdavaks teemaks kogu aasta vältel. Austraalia grupp arutles, mida sellest kogemusest õppida, et tulevikus paremini kaitsta riike ja isikuid keemiarelva kasutamise eest. Austraalia grupi tavapärase tegevus hõlmab massihävitusrelva leviku arengusuundade arutelu, infovahetust sihtriikide kohta, kontrollimeetmete jõustamisküsimuste arutelusid ja kaubanimikirjade ajakohastamist. Samuti jagatakse liikmesriikidega ekspordikontrolli parimaid praktikaid, arutatakse Austraalia grupi tulevikku ja võimalike uute liikmete liitumist. 2015. aasta on Austraalia grupi sünnipäeva-aasta, tähistatakse 30. tööaastat. Samuti möödub 2015. aastal 100 aastat keemiarelva esmakordselt kasutamisest.

Tuumatarnijate grupi plenaarikohtumine toimus Argentinas Buenos Aireses. 2013. aasta kohtumisel tehti palju muudatusi organisatsiooni töödokumentidesse ja kontrollnimikirjadesse, seetõttu oli 2014. aasta suuresti nende elluviimise aasta. Plenaarikohtumisel arutati rahvusvahelist julgeolekut ohustavate tuumaprogrammidega seotud tegevust, vahetati infot relvade leviku ja kontrollimeetmete jõustamiskaasuste kohta ning tehnilises ekspertgrupis arutati kaubanimikirjade muudatusi.

Lisaks režiimidest tulenevatele kohustustele toimib tõhus koostöö Euroopa Liidus. Strateegilise kauba komisjoni esindajad osalesid aasta jooksul aktiivselt kõigil ekspordikontrolliga seotud Euroopa Liidu töörühmade – tavarelvastuse ekspordikontrolli ja rahvusvahelise relvakaubanduslepinguga (ATT) tegeleva töörühma (COARM) ning kahesuguse kasutusega kaupade ekspordikontrolli töörühma (WPDUG) – kohtumistel ja infovahetusel. Samuti panustati Euroopa Liidu direktiivi 43/2009/EÜ (kaitseotstarbeliste toodete ühendusesisese veo tingimuste lihtsustamine), määruse 258/2012 (tulirelvade, nende osade ja laskemoona ekspordi, impordi ja transiidi kontrolli tõhustamine) ning määruse 428/2009 rakendamise seotud töörühmade tegevusse.

COARMi töörühmas keskenduti 2014. aastal peamiselt liikmesriikide infovahetusele sõjalise kauba tundlikesse sihtriikidesse ekspordimise teemal, kaubanimikirjade täiendamisele, elektroonilistest tehingutest keeldumiste andmevahetussüsteemi loomisele, määrusest 258/2012 tulenevale mõjule tulirelvade ekspordikontrolli rakendamisel ja Euroopa Liidu relvaekspordi ühise seisukoha 2008/944/ÜVJP (puudutab sõjalise kauba ekspordikontrollil kasutatavaid põhimõtteid ja tehingutest keeldumise kriteeriume) ülevaatamisele. Viimast ennekõike ATT jõustumisest ja rakendamisest tulenevate mõjude kontekstis.

WPDUGis jätkus 2011. aastal roheline raamatu konsultatsioonidega alguse saanud ekspordikontrolli poliitika ülevaatamine kahesuguse kasutusega kauba valdkonnas. Euroopa Komisjon alustas muudatusettepanekute koostamist, esimese sammuna tehakse mõjuanalüüs. Muudatusettepanekute eesmärk on tõhustada Euroopa kahesuguse kasutusega kauba kontrolli poliitikat. Euroopa Liidu kahesuguse kasutusega kauba määruse 428/2009 artikli 23 alusel loodud koordineerimisrühm keskendus peamiselt määruse rakendamise ning ühtlustamise küsimustele.

2014. aastal arutati ka Euroopa Liidu määrust 1236/2005 (mis käsitleb kauplemist teatavate kaupadega, mida on võimalik kasutada surmanuhtluse täideviimiseks, piinamiseks või muul julmal, ebainimlikul või alandaval moel kohtlemiseks või karistamiseks). 2013. aasta lõpul esitles Euroopa Komisjon määruse muutmise ettepanekuid, mille eesmärk on tõhustada Euroopa Liidu kontrolli selliste kaupade üle. Muudatusettepanekute üle kehtsid arutelud aasta vältel ning jätkuvad veel 2015.

aastal. Määruses ettenähtud kontrollikorda on vaja ajakohastada, kuna muutuvast maailmas peab ekspordikontroll käima kaasas tänapäevaste kaubandusvõimalustega.

Euroopa Komisjon ning liikmesriikide eksperdid jätkasid 2014. aastal arutelusid, kuidas efektiivsemalt rakendada 2012. aastal direktiiviga 2009/43/EÜ kehtestatud kaitsetarbeliste toodete ühendusesisese veo lihtsustamise korda. Liikmesriigid on direktiivi rakendanud aeglasemalt, kui komisjon algselt ootas. Samuti on tuvastatud, et liikmesriigid rakendavad direktiivi väga erinevalt ning see pärsib direktiivi harmoneerivat ja Euroopa Liidu kaitsetööstust integreerivat mõju. Euroopa Komisjon ning liikmesriigid, sealhulgas Eesti, panustavad aktiivselt teavitustegevusse, et ettevõtjad kasutaksid rohkem direktiiviga ettenähtud lihtsustatud tingimusi.

Regionaalse koostöö raames kohtusid Põhja-Balti riikide ekspordikontrolli eksperdid 2014. aastal kahel korral: Oslos ja Stockholmis. Kohtumiste eesmärk oli vahetada teavet ekspordikontrollirežiimide arengusuundade, riiklike seadusemuudatuste ning aktuaalsete probleemide lahendamise kohta. Põhja-Balti koostöö foorum on tõestanud end suurepärase võimalusena tihendada regionaalset koostööd ja poliitikat ekspordikontrolli vallas.

2013. aastal Ühinenud Rahvaste Organisatsioonis (edaspidi ÜRO) vastu võetud ja allkirjastatud rahvusvahelise relvakaubanduslepingu (*Arms Trade Treaty – ATT*) jõustamine jätkus ka 2014. aastal. 2. aprillil andis Eesti lepingu hoiulevõtjale ÜRO peasekretärile üle Eesti heakskiitmiskirja. Sellega jõudis lõpule lepingu ratifitseerimine Eesti poolt. Üleilmselt jõustus leping 24. detsembril 2014 ning edaspidi jätkatakse ettevalmistusi esimeseks osalisriikide konverentsiks (toimub 2015. aasta augustis Mehhiko pealinnas Mexicos). Eesti ekspordikontrolli korralduses ATT jõustumine olulisi muudatusi kaasa ei toonud, sest Eesti rakendas lepingus sätestatud põhimõtteid otsuste tegemisel ka varem.

Eesti eksperdid panustasid 2014. aastal ka kolmandatele riikidele mõeldud teavitustegevusse, mille raames osaleti aktiivselt mitmel rahvusvahelisel ekspordikontrolli konverentsil. 2014. aasta sügisel külastas Eestit USA EXBS programmi raames Gruusia ekspordikontrolliorganisatsiooni delegatsioon. Visiidi eesmärk oli õppida Eesti kogemustest strateegilise kauba kontrollimisel. Visiit oli väga edukas, samalaadseid külastusi on plaanis korraldada ka järgnevatel aastatel.

II. Riigisisised seadusemuudatused

2014. aastal valdkonda reguleerivates õigusaktides olulisi muudatusi ei tehtud. Uuendati sõjaliste kaupade ning kaitsetarbeliste toodete ja kahesuguse kasutusega kauba nimekirju, võttes arvesse rahvusvaheliste ekspordikontrollirežiimide raames kokku lepitud kaubanimekirjade muudatusi ja uuendatud Euroopa Liidu sõjaliste kaupade nimekirja.

Komisjoni varasematel aastatel tehtud ettepanekuid muuta karistusseadustikku (KarS) arvestati 1. jaanuaril 2015 jõustunud KarSi redaktsioonis. Muudatuste tulemusel on strateegilise kaubaga seotud õigusrikkumised seaduses eraldi välja toodud. See on õigusselguse ja strateegilise kaubaga seotud õigusrikkumiste ennetamise seisukohast oluline edasimineku.

III. Strateegilise kauba komisjoni tegevus

1. Strateegilise kauba alase teadlikkuse suurendamine 2014. aastal

Strateegilise kauba komisjon pöörab suurt tähelepanu strateegilise kauba alase teadlikkuse suurendamisele kõigis seotud valdkondades. Kui 2013. aastal komisjon ettevõtjatele seminare ei korraldanud, siis seda enam peeti neid 2014. aastal. Nii toimus 2014. aasta veebruaris strateegilise kauba transiidi kontrolli teemaline seminar transiidi- ja logistikasektoris tegutsevatele ettevõtjatele. Samuti toimus märtsis kontrolli rakendamist käsitlev seminar kõikidele asjahuvilistele. Samal ajal täiendati strateegilise kauba kontrolli alast infot komisjoni kodulehel ning edastati olulist valdkondlikku teavet komisjoni klientidele ka e-posti vahendusel.

2014. aastal külastasid Maksu- ja Tolliameti (MTA) ametnikud ühte strateegilise kaubaga tegelevat ettevõtet. Külastuste eesmärk on tutvustada õigusakte ja tolli töökorraldust strateegilise kauba kontrollimisel suurendamiseks ettevõtete teadlikkust ja seaduskuulekust. Ajavahemikul 2007–2014 on külastatud ennetaval eesmärgil 47-t strateegilise kaubaga tegelevat ettevõtet. 2015. aastal külastused jätkuvad.

2014. aastal toimus MTA eestvedamisel Välisministeeriumi, Kaitsepolitsei ameti (KAPO), Tehnilise Järelevalve Ameti, Keskkonnaministeeriumi ja Päästeameti ühisprojektina USA Energeetikaministeeriumi kaupade identifitseerimise koolitusmaterjalide baasil (nn CIT koolitus) Eesti ametnikele mõeldud kaks strateegilise kauba koolitust. Koolitustel osalesid MTA, Päästeameti, KAPO, Välisministeeriumi ning Politsei- ja Piirivalveameti (PPA) ametnikud. Koolituste eesmärk oli suurendada ametnike teadlikkust strateegilise kauba valdkonnas ja õpetada tundma strateegilist kaupa. Koostöökoolitused jätkuvad ka aastal 2015.

MTA jätkab strateegiliste kaupade ekspordi, impordi ja transiidi andmete ning Eesti ja embargoorikide kaubavahetuse analüüsi, seda tehakse kaks korda aastas.

2. Aastal 2015 kavandatavad strateegilise kauba kontrolli tõhustamise meetmed

Strateegilise kauba komisjon jätkab tegevusi, mis tõhustavad strateegilise kauba kontrolli Eestis ja parandavad strateegilise kauba komisjoni töökorraldust. Mitmed neist, näiteks teabepäevade ja koolituste korraldamine ning kaubanimikirjade uuendamine, on komisjoni kesksed tegevused igal aastal.

Peamised 2015. aastal kavandatavad tegevused on järgmised:

- uue elektroonilise erilubade menetluskeskkonna Stratlink kasutuselevõtt ja kasutajate koolitamine;
- rahvusvaheliste sanktsioonide rakendusmeetmete tõhustamine;
- valdkondlike õigusaktide täiendamine, sealhulgas strateegilise kauba nimekirjade ajakohastamine;
- rahvusvaheliste ekspordikontrollirežiimide ning Euroopa Liidu valdkondlike tööühmade tegevuses ja regionaalsetes koostööformaatides osalemine, vajaduse korral režiimide nimekirjade muutmissetepanekute tegemine;
- demilitariseerimisnõuete väljatöötamisele kaasabi osutamine;
- teabepäeva ja seminaride korraldamine strateegilise kaubaga tegelevatele ettevõtjatele, teadlastele ja ekspertidele, et suurendada üldist teadlikkust ja vastutustundlikkust, tutvustada õigusakte ja rahvusvahelisi juhiseid ning edendada koostööd;
- MTA eestvedamisel toimuvasse ametkondadevahelisse jätkukoolitusse panustamine eesmärgiga edendada ametkondade koostööd strateegilise kauba tuvastamisel ja kontrolli tõhustamisel;
- komisjoni kodulehe täiendamine strateegilise kauba valdkonda käsitleva teabega ning relvaembargosid ja Euroopa Liidu piiravaid meetmeid puudutava praktilise teabega selles valdkonnas;

- ajakirjanduse huvi korral valdkonda tutvustavate artiklite avaldamine ja avalikkusele info jagamine;
- strateegilise kauba kontrolli puudutavate rahvusvaheliste seminaride korraldamisele kaasaitamine Eestis;
- teiste riikide litsentsimisasutuste vastuvõtmine kogemuste vahetamise eesmärgil.

Komisjoni kuuluvad ametkonnad ja järelevalveorganisatsioonid jätkavad koostööd teiste riikide partnerteenistustega, et tõkestada tavarelvastuse ja massihävitusrelvade ning nende valmistamiseks vajaliku tehnoloogia, materjalide ja seadmete ebaseaduslikku levikut. Riikide koostöö tõhustamiseks osaletakse rahvusvahelistel õppustel ja seminaridel. Lisaks pidevale täiendusõppele annavad lisateadmisi ekspertide kohtumised ekspordikontrolliorganisatsioonide raames ja igapäevane rahvusvaheline koostöö. Näiteks, 2014. aastal toimus MTA-l Läti ja Leedu tolliametkondadega koostööseminar, kus arutati võimalikku strateegilise kauba alast tollikoostööd ja infovahetust.

3. Strateegilise kauba komisjoni 2014. aasta tegevuse statistika

1) Väljastatud litsentside ja lõppkasutuse järelevalve dokumentide ning osutatud konsultatsioonide arv

Strateegilise kauba komisjon väljastas 2014. aastal strateegilise kaubaga seotud erilubasid ja lõppkasutuse järelevalve dokumente järgmiselt:

- sõjalise kauba väljaveolitsentse – 55
- sõjalise kauba sisseveolitsentse – 82
- sõjalise kauba transiidilitsentse – 9
- sõjalise kaubaga seotud teenuse osutamise litsentse – 0
- kahesuguse kasutusega kauba väljaveolitsentse – 42
- sõjalise kauba vahenduse väljaveo litsentse – 1
- lõppkasutuse järelevalve sertifikaate – 1
- rahvusvahelisi impordisertifikaate – 2

Kahesuguse kasutusega kauba transiidi ja vahenduse litsentse ei menetletud.

Kokku väljastati 2014. aastal 196 dokumenti, sealhulgas 192 eriluba. Strateegilise kauba erilubade alusel eksporditi, imporditi ning viidi Eestist läbi kaupu koguväärtuses üle 103 miljoni euro, mis on üle 15 miljoni euro võrra rohkem kui 2013. aastal, mil kaupade koguväärtus oli 88,2 miljonit eurot.

Erilubade ja nende alusel üle piiri toimetatud kaubavoogude mahtu ja laadi analüüsides võib tõdeda, et litsentside koguarv võrreldes 2013. aastaga oluliselt ei muutunud. Teisalt, isegi kui mõne kaubagrupi (näiteks sõjalise kauba väljaveo) suhtes on litsentside arv vähenenud, on tarnitud kaupade rahaline väärtus kõikide gruppide puhul kasvanud. Sõjalise ja kahesuguse kasutusega kaubaga seotud tehingute puhul on tunnetatav ka Euroopa Liidu poolt Venemaa Föderatsioonile kehtestatud sanktsioonide mõju. Nagu eelmistel aastatel oli ka 2014. aastal ekspordi kogumahuks valdavaks üks kahesuguse kasutusega kaupade kategooria (5A002, telekommunikatsiooniseadmed) ning suurem osa sellest langes ühe eksporditija õlule. Samas nähtub statistikast, et Eesti kaitsetööstuse võimekus ja turgude geograafiline haare siiski tasapisi kasvab. Eesti väljastatud lõppkasutuse

järelevalve- ja impordisertifikaatide arvu vähenemine näitab aga Eesti kui kauba sihtriigi usaldusväärse kasvu.

MTA ametnikud pöördusid MTA strateegilise kauba ekspertide poole 442 korral saamaks eksperdiarvamust, kas kaup võib vajada strateegilise kauba komisjoni litsentsi või mitte. 442 korral kontrolliti täiendavalt kaubadokumente ning tehti füüsilist kontrolli kauba strateegilisuse määramiseks. Strateegilise kauba komisjoni sekretariaat osutas isikutele ja ettevõtetele konsultatsioone strateegilise kauba litsentsimise ja kaubanimekirja kuulumise määramise kohta ligi 250 korral.

Strateegilise kauba komisjon menetles ka 2014. aastal litsentse spetsiaalse ametkondadevahelise menetlusprogrammi Tracker abil, mida uuendati viimati 2012. aastal. Samal ajal jätkus intensiivne töö uue, Eestis valmistatud menetlusprogrammi Stratlink loomisel eesmärgiga võtta see kasutusele 2015. aastal.

Lisaks igapäevasele suhtlemisele elektrooniliste infokanalite kaudu toimus 2013. aastal 25 virtuaal-, tava- ning erakorralist komisjoni koosolekut.

2) Sõjalise kauba vahendajana, sertifitseeritud ettevõtjana ja üldloa kasutajana registreeritud ettevõtjate arv

2014. aastal registreeriti kas esmakordselt või uuesti sõjalise kauba vahendajana neli ettevõtet: Baltic Armaments OÜ, Citysec AS, Milmets OÜ ja Firestudio OÜ. 31. detsembri seisuga oli sõjalise kauba vahendusõigusega üheksa ettevõtjat. Kokkuvõttes kasvas sõjalise kauba vahendajate registrisse kantud isikute arv võrreldes 2013. aastaga kahe isiku võrra.

Registreeritud üldloa kasutajaid oli 2014. aasta 31. detsembri seisuga kolm, registreeringutes muutusi ei toimunud. 2014. aastal ei esitanud komisjonile sertifitseerimistaotlust ükski ettevõtja, seega ühtki ettevõtjat ka ei sertifitseeritud.

3) Euroopa Liidu määruse 1236/2005 (mis käsitleb kauplemist teatavate kaupadega, mida on võimalik kasutada surmanuhtluse täideviimiseks, piinamiseks või muul julmal, ebainimlikul või alandaval moel kohtlemiseks või karistamiseks) alusel väljastatud eriload

2014. aastal ei saanud strateegilise kauba komisjon ühtegi taotlust määruse 1236/2005 alusel kontrollitavate kaupade piiriüleseks liikumiseks ning sellest tulenevalt ei väljastatud ka ühtegi eriluba.

4) Registreeringust, eriloa või lõppkasutuse järelevalve dokumendi väljastamisest keeldumine

2014. aastal keeldus strateegilise kauba komisjon eriloa väljastamisest 11 korral. Suurem osa keeldumistest oli seotud Euroopa Liidu poolt Venemaa Föderatsioonile kehtestatud sanktsioonide rakendamisega. Keelduti lubamast käsitulirelvade, sõjaliste õhusõidukite komponentide ja varuosade, metallitöötlemis- ning teiste kõrgtehnoloogiliste seadmete Eestist väljavedu ja õhutõrjekahurite Eestisse sissevedu. Registreeringust ega lõppkasutuse järelevalve dokumendi väljastamisest komisjon 2014. aastal ei keeldunud.

5) Strateegilise kaubaga seotud õigusrikkumised ja rahvusvahelise sanktsiooni rikkumised ning lõppkasutuse järelevalve ja litsentsikasutuse järelkontrolli andmed

Strateegilise kauba vedudega seotud õigusrikkumisi menetlevad MTA ja KAPO.

2014. aastal algatas MTA strateegilise kauba valdkonnas kokku 143 kriminaalasja, mis olid seotud tsiviilkäibes keelatud relvade või litsentsita kauba veoga, Euroopa Liidu sisese teatise esitamata jätmisega või kehtetute litsentside esitamisega MTA-le tollivormistuse käigus.

Rikkumiste objektideks olid ML6 kategooriasse kuuluvad veokid, ML1 kategooriasse kuuluvad relvad, militaarlennukite varuosad, õõvaatlusseadmed, kuulivestid ning elektrišokirelvad ja teleskoopnuiad kui tsiviilkäibes keelatud relvad, mille piiriületuse suhtes kohaldatakse strateegilise kauba seadust ja muid asjakohaseid õigusakte.

Juunis 2014 lisandus MTA kohustuste hulka jälgida Krimmile kehtestatud sanktsioone, mille tarvis kehtestas MTA importi keelavad kontrollikriteeriumid ja alates 31. juulist 2014 seoses Venemaale kehtestatud piirangutega kontrollikriteeriumid nafta- ja gaasitööstuse seadmete ekspordile. Alates juunist 2014 kuni praeguse ajani on kontrollitud võimalikke embargoalaste kaupade sisse- ja väljaveo rikkumisi 527 korral.

KAPO alustas 2014. aastal võimalike strateegilise kaubaga seotud õigusrikkumiste kohta KarS § 392 tunnustel kaks kriminaalmenetlust.

1) 16. juulil 2014 alustati kriminaalasja nr 14913000038 menetlust seetõttu, et üks Venemaa kodanik toimetas 10. mail 2014 Koidula piiripunkti kaudu Venemaalt Eestisse traumaatilise relva Baikal MP-461 koos varusalve ja nelja padrunit ning gaasipüstoli UDAR 5-13-60 koos ühe gaasirelvapadrunitiga. Nõutav eriluba nimetatud relvade ja laskemoona sisseveoks Eestisse puudus. Taolise relva ja laskemoona sissevedu ja väljavedu võib relvaseaduse § 59 lõigete 1 ja 3 kohaselt toimuda üksnes ühekordse eriloa alusel, mille väljastamise otsustab PPA isiku taotluse põhjal.

Kriminaalmenetluse seadustiku (KrMS) § 219 lõike 2 kohaselt asendati isiku kahtlustatavana kinnipidamine tema maksega riigituludesse ning KrMS § 200 ja § 199 lõike 2 alusel lõpetati 17. juulil 2014 isiku suhtes kriminaalmenetlus. Selline otsus põhines kaalutlustel, et nimetatud kaks relva ja viis padrunit ilma eriloata Venemaalt Eestisse toimetada üritanud isikul ei olnud Eestis alalist või ajutist elukohta ja et tegemist oli II astme kuriteoga, millega kahju ei põhjustatud ja mille karistus algab rahalisest karistusest. Samuti võeti arvesse, et seaduse vastu eksinud isik oli nõus tegema ning tegi menetluskulu ja võimaliku karistusena mõistetavat rahalist karistust katva makse, suuruses 200 eurot, riigituludesse.

2) 16. aprillil 2014 alustati kriminaalasja nr 14913000014 menetlust seoses laekunud informatsiooniga, mille kohaselt tegelevad Eesti kodanikud tulirelvade ja nende helisummutite ebaseadusliku üle Eesti riigipiiri toimetamisega ning Eestis käitlemisega. Nimetatud kriminaalasjas 2014. aastal eeluurimine lõpule ei jõudnud ning see jätkub 2015. aastal.

11. juulil 2014 lõpetas KAPO kriminaalasja nr 13913000036 menetluse, mida alustati 4. ottoobril 2013 kooskõlas KarS § 392 lõikega 1 ja § 418 lõikega 1 põhjusel, et määratlemata kodakondsusega Eesti alaline elanik võis enne 4. oktoobrit 2013 tegeleda tulirelvade ebaseadusliku väljaveoga Eestist Venemaale ja tulirelvade ebaseadusliku käitlemisega.

Kriminaalmenetluse ajendiks oli teave, et nimetatud isiku kasutuses oleva sõiduauto läbivaatusel enne 4. oktoobrit 2013 Venemaa Föderatsioonis Kunitšnaja Gora piiripunkti lähistel leiti sealt peidetuna 26 TT-tüüpi püstolit. Esialgsel andmel kavatses isik need toimetada Venemaalt Eestisse, omamata selleks nõutavat eriluba.

Kriminaalmenetluse käigus selgus, et leitud kaup liikus tegelikult 3. oktoobril 2013 Eestist Venemaale, mitte vastupidi. Samuti tuvastati, et Eestist sõiduautosse peidetuna Venemaale toimetatud esemed ei olnud mitte tulirelvad, vaid laskekõlbmatuks muudetud tulirelvad. Kokku oli isik enda kasutuses olevasse sõidukisse peitnud 26 relvataolist eset: seitse TT-tüüpi püstolit, seitse revolvrit, viis Tšehhi päritolu püstol-kuulipildujat Skorpion (mudel 61), ühe püstoli P-08, ühe püstoli Beretta, ühe püstoli APS, kaks püstolit FEG ja kaks püstolit Kareen, kõigil olid tulirelva olulised osad rikutud. Kuna üle riigipiiri toimetatud 26 eset olid tegelikult laskekõlbmatuks muudetud tulirelvad, lõpetatigi 11. juulil 2014 KrMS § 199 alusel menetlus seoses kriminaalmenetluse aluse puudumisega.

Isiku ütlustest ja Venemaa Föderatsiooni Pihkva oblasti Petseri rajooni kohtu 14. mai 2014. aasta otsusest kriminaalasjas nr 1-27/2014 nähtub, et isiku sõidukist läbivaatuse käigus ära võetud laskekõlbmatuks muudetud tulirelvadest viie TT-tüüpi püstoli ja viie püstol-kuulipilduja Skorpion (mudel 61) relvaraamid olid kasutamiskõlblikud. Nende relvaraamide kui Venemaa Föderatsiooni seaduste mõistes tulirelva oluliste osade üle riigipiiri toimetamise eest sai isik kohtuotsuse kohaselt Venemaal karistada. Ülejäänud leitud relvade ja/või tulirelva oluliste osade kasutamiskõlblikkust Venemaa Föderatsiooni kohus ei tuvastanud ja nende üle riigipiiri vedamist isikule süüks ei pannud.

Eesti relvaseaduse § 21 lg 1 kohaselt on tulirelva olulisteks osadeks relvaraud, lukk, padrunipesa, trummel ja adapter ning nimetatud olulised osad olid eespool mainitud 26 laskekõlbmatul tulirelval nõuetekohaselt rikutud.

Strateegiliste kaupade vedu 2014. aastal

Sõjalise kauba väljavedu

Kategooria	Litsentside arv	Kauba sihtriigid	Litsentside väärtus EUR	Tegelik väljavedu EUR
ML1	16	RU, KZ, ZA, UA, GE, NO	1221330	563694
ML3	1	IQ	n/a	n/a
ML5	2	LT	342589	342589
ML6	1	FR	n/a	n/a
ML10	18	US, FR, CZ, SK, ID, GE, ID, UA, UAE, PL, NG, BG, AO, MK	1417501	618300
ML14	9	PL, TR, FR, SA, CL	375589	141891
ML15	5	CH, FI, PL, SK, DK	382377	
ML21	2	DE	479208	
Kokku			4218595	1666475

Sõjalise kauba sissevedu

Kategooria	Litsentside arv	Kauba päritoluriik	Litsentside väärtus EUR	Tegelik sissevedu EUR
ML1	10	DE, CA, US, UK, IL, FI, RU, NO	190381	14227
ML2	3	US, UA, PL	664053.99	32070
ML3	1	GB	700	700
ML4	3	KR, FR	399060	399000
ML5	2	UA, US	183848	183848
ML6	1	EE	n/a	n/a
ML7	1	GB	79772	
ML8	2	FI, SE	30345	17850
ML9	1	GB	2	
ML10	21	CZ, CH, RU, US, GB	2076357	308127
ML11	2	US, CA	907351	907351
ML13	19	FI, GB, US, DE, KR	363303	224439
ML14	2	EE	n/a	n/a

ML15	8	US, FR, GR, BY	2038200	646010
ML17	1	US	41445	41445
EST2	8	US, DE, GB, FI	105865	101038
Kokku	81		7070622	2876110

Märkus 1: Vedude tegelik väärtus on arvestatud 2014. aastal väljastatud litsentside kasutajatelt 01.04.2015. aasta seisuga saadud raportite põhjal. Juhul kui vedu 2014. aastal ei toimunud, on tegeliku veo väärtuse koht jäetud tühjaks. Demonstratsiooni eesmärgil või annetuseks veetud kauba väärtuseks on märgitud „n/a“.

Märkus 2: Sõjalise kauba sisseveotehingute puhul, kus kauba päritolumaaks on märgitud EE, on tegemist Eesti päritolu sõjalise kauba tagasitoomisega rahvusvahelistelt välisriikides toimunud kaitsetööstuse alastelt näitustelt.

Sõjalise kauba transiit

Kategooria	Litsentside arv	Kauba lähteriik	Kauba sihtriik	Litsentside väärtus EUR	Tegelik transiit EUR
EST2	3	US, DE	LV, LT, SE	268473	258473
ML1	1	GB	KZ	19800	
ML5	1	US	LT	115725	
ML6	1	SE	RU	38000	
ML10	3	RU, US, CA	HU, UA	144418	
Kokku				586417	258473

Sõjalise kaubaga seotud teenuse osutamine

Kategooria	Litsentside arv	Kauba lähteriik	Kauba sihtriik	Litsentside väärtus EUR	Tegelik teenuse osutamine EUR
ML3	1	UA	TM	144137	0
Kokku				144737	0

Märkus: Vedude tegelik väärtus on arvestatud 2014. aastal väljastatud litsentside kasutajatelt 01.04.2015. aasta seisuga saadud raportite põhjal. Juhul kui vedu 2014. aastal ei toimunud, on tegeliku veo väärtuse koht jäetud tühjaks.

Kahesuguse kasutusega kaupade väljavedu

Kategooria	Litsentside arv	Kauba sihtriigid	Litsentside väärtus EUR	Tegelik väljavedu EUR
1A004	1	RU	999100	0
1A007	2	US, AU	96295.21	0
1C234	1	CA	38780.36	0
1C350	6	RU, BY, KZ	1284700	109867
2B350	2	RU	1135284	0
3A001	koondlitsents	MY, TH, AO, ID, MO, SC, SG, IS, BR, MX, PR, AR, PA, HT, BA, RS, ME, MK, UA, KZ, BY, TR, JO, KW, PS, TN, DZ, NG, GH, BW, BI, CM, CG, GN, GW, KE, LS, MG, MW, ML, MU, MZ, NA, RE, SN, SZ, TZ, UG, ZM, SL, BF, AW, BB, BJ, BO, BQ, BT, CL, CO, CR, CW, DO, GD, GT, HN, MD, NI, PH, JM, PG, KR, KY, LK, SV, TD, VE	n/a	98807822.61
3A002	koondlitsents			
5A001	koondlitsents			
5A002	koondlitsents+ üldluba			
5B002	Koondlitsents+ üldluba			
5B001	üldluba			
5D002	koondlitsents			
6A001	1	RU	570000	0
6A205	2	BY, RU	88335	88335
6A003	19+1 üldluba	RU, US	150700	69300
9A012	1	CA	3094	3094
Kokku				99 078 420

Märkus: Vedude tegelik väärtus on arvestatud 2014. aastal väljastatud litsentside kasutajatelt 01.04.2015. aasta seisuga saadud raportite põhjal. Juhul kui vedu 2014. aastal ei toimunud, on tegeliku veo väärtuse koht jäetud tühjaks. Demonstratsiooni eesmärgil veetud kauba väärtuseks on märgitud „n/a“.